

նութեան են առնուած յատկապէս Զէյթունի եւ Հաճընի քոյր բարբառները), «Քննութիւն Սուեդիայի բարբառի» (հիմք է ընդունուել առաւելապէս Հաջի-Հարիրիի գիւղի բարբառը), «Պարսից լեզուի պատմութիւն»ը, «Հայոց նոր գրականութեան պատմութիւն»ը, «Հայ հին մատենագրութեան պատմութիւն»ը (ընդգրկում է Ե-ԺԵ դարերի եւ պատրաստուած է որպէս ուսումնական ձեռնարկ միջնադարեան հայկական բնագրերի) եւ Սաադիի «Գիւլիստան»ը եւ «Օմար Խայեամ»ը (Թարգմանութիւն պարսկերէնից) :

«Հայոց լեզուի լիակատար քերականութեան» 7րդ, վերջին հատորի նիւթերը՝ նուիրուած բառաքնութեանը, իմաստաբանութեանն ու շարահիւսութեանը, խմբագրի կողմից արդէն պատրաստուած են հրատարակութեան :

Յիշուած աշխատութիւններից բացի, յանձնաժողովը գտաւ, որ «Բառարանագիտութիւն» աշխատութեան մէջ «եղած նիւթերը արժէքաւոր են եւ կարող են նոյնպէս հրատարակուել» : Այս դործում, բառարանագիտութեան շուրջ ընդհանուր տեսութիւնից եւ հայ ձեռագիր բառարանական աշխատութիւնների մասին ընդհանուր ակնարկից յետոյ, Աճառեանը հակիրճ կերպով քննութեան է առնում իր ձեռքի տակ ունեցած հայկական բառարանները (հայերէնից հայերէն, հայերէնից օտար լեզուներ եւ օտար լեզուներից հայերէն), տալով նրանց գնահատականները :

Աճառեանը հայագիտական հարցերի շուրջ «Հայկական» վերնագրով մի շարք յօդուածներ է հրատարակել պարբերական մամուլում : Յանձնաժողովը գտնում է, որ այդ բոլորը, նոյն ընդհանուր խորագրի տակ, մի հատորում հրատարակելը «Հայագիտութեան համար կը հանդիսանայ զարգացման խթան» :

Աճառեանի «Արմատական բառարան»ը, որը ոչ միայն հայոց լեզուի, այլ նաեւ ընդհանուր լեզուաբանութեան համար համարուել է իր տեսակի մէջ եզակի գործ, ժամանակին միջոցների սղութեան

պատճառով հրատարակուել է ապակետիկ եւ խիստ սահմանափակ տպաքանակով : Այդ աշխատութիւնը վաղուց բացառուած է, եւ նրա պահանջը զգալի է : Յանձնաժողովը գտնում է, որ պէտք է ձեռնարկել գրա վերահրատարակութեանը :

Արխիւում եղած «Հայոց տեղանունների բառարան»ը արժէքաւոր, բայց անաւարտ ու մշակելի գործ է :

Աճառեանի անտիպ աշխատութիւնների վիճակը քննող յանձնաժողովն իր արձանագրութիւնը, որի գլխաւոր կէտերը յիշեցինք քաղուածաբար, եզրափակում է հետեւեալ տողերով. «Արձանագրութեան մէջ նշուած բոլոր աշխատութիւնները մեծ արժէք ունեն եւ նրանց տպագրութիւնը հասարակական-գիտական անհրաժեշտութիւն է, քանի որ արտայայտում են մեծ հայագէտի բազմաթիւ հայագիտական հետազոտական եզրակացութիւնները» :

Աճառեանը շատ էր ցանկանում կենդանութեան օրօք տպագրուած տեսնել գէթ իր գլխաւոր գործերը : Նրա ցանկութիւնը, աւա՛ղ, լրիւ չիրականացաւ : Այժմ ես, իրրեւ նրա «կեանքի վերջալոյսի հաւատարիմ ընկեր եւ բախտակից», ունեմ նոյն այդ ցանկութիւնը : Յուսով եմ, որ կ'աւարտեմ յուշերը եւ դրանց, իրրեւ լրացուցիչ մաս, կը միացնեմ Աճառեանի նամականին. իսկ Ակադեմիայի Նախագահի վերահսկողութեան տակ, Աճառեանի անտիպ գործերի հրատարակութեամբ զբաղուող յանձնաժողովը արդիւնաւէտ կերպով կը կատարի իր առաջադրանքը, եւ կեանքին հրաժեշտ տալուց առաջ՝ բախտ կ'ունենամ նրա կարեւոր աշխատութիւնները հրատարակուած տեսնելու :

ՍՈՖԻԱ ԱՃԱՌԵԱՆ

Հասցէս՝

Mme. Sofia Adjarian

Avenue Lénine, N° 99

3e étage, 7e appartement

ERIVAN 9, ARMENIE, URSS

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ԴԻԻԱՆԷՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀՐ. ԱՃԱՌԵԱՆԷՆ

1

Երեւան, 9 յունվ. 1924

Գերապատիւ Հայր խմբագրապետ (Հ. Ղազար Տայեան)
Բազմալեզու ազգագրական հանդիսի

Երեք եւ կէս ամիս է որ եկած եմ Երեւան եւ կապաւորուած եմ համալսարանին մէջ՝ դասախօսելով հայ լեզուաբանութիւն եւ պարսկերէն 120 ուսանողներու : Գրեթէ երեք ամիս առաջ ձեզի բաւական մանրամասն նամակ մը գրած էի, զոր ուղարկած էի մասնաւոր մարդու մը ձեռքով՝ որ Պերլինէն հոս պատուիրակ եկած էր եւ ետ կղանար : Կերեւայ թէ անիոյթ գտնուած է : Վերջին օրերս «Խաբիբալի» Հայաստանի խմբագրութենէն ինձ տուին «Բազմալեզու» թիւը, ուր ի մէջ այլոց եւ ձեր երկտողը կարգացի : Իմ կանոնաւոր հասցէս է՝

Via Moscou
H. Adjarian
Université arm.

Erivan (Arménie)

Զմոռնալ զրեւ նոյնը նաեւ հայերէն, որովհետեւ երկրին պաշտօնական լեզուն հայերէն է եւ ցրուիչը աւելի դիւրութեամբ կրերէ հայերէնով :

Թաւրիդէն առանձին գրքոյկ մը զրկած էի հրատարակուելու համար Բազմալեզուի մէջ, անշուշտ հասած է ձեռքերնիդ. նոյնպէս եւ նոր բառերու շարունակութիւնը, սկսեալ 6րդ թիւէն (inclusive-ment) . Բազմալեզու տեսած չեմ եւ հոս ալ չկայ որ կարգամ : Անշուշտ յաջորդ անգամ ուղարկելիք թերթերուն հետ կհաճիք կցել նաեւ նոր բառերու արտաստութիւնէն միայն մէկ օրինակ՝ սկսեալ 81րդ էջէն : Խմբագրութիւնդ երկու անգամ բառերուն տակ ծանօթութիւններ գրած էր, ատոնք շատ ճիշտ դտայ եւ կխնդրեմ որ ատոնք ալ արտաստութեան մէջ մտցունին, եթէ ոչ՝ յետոյ, վերջաբանի մը մէջ միտք ունիմ բոլորը հաւաքելու : Ընդամենը մնացեր է 6 գլուխ, որով նոր բառերս կաւարտին բոլորովին : Այդ վեց գլուխը միասին կխընկեմ աւելի ուշ, երբ նամակիս պատասխանը ստանամ : Կըսուի թէ Եւրոպայի փոստը ընդ ամէնը 2 շաբաթ կտեւէ : Կխնդրէի որ զրքիս Ս. հատորէն օրինակ մը զրկէիք Meillet հայագէտին, որուն հասցէն է՝

Mr. A. Meillet
2 Rue François - Coppée
Paris XV

լեզուարանական ընկերություն Mémoires-ներուն մէջ քննադատուելու համար է:

Եթէ որեւէ յանձնարարութիւն ունիք տեղւոյս վրայ, սիրով պատրաստ եմ ծառայելու:

Միշտ Ձերդ

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Դասախօս Երեւանի Համալսարանի

2

Երեւան, 23 Մայիս 1924

Գերազատիւ Հ. Ղեւոնդ Տայեան

Խմբագրապետ Բաղմովէպ հանգիսի

Յատկապէս ներողութիւն կ'իմեմք անոր համար՝ որ Ձեր նամակը պէտք եղածէն աւելի ուշացուցի:

Ուղարկուած կապուցը (թերթերու) ստացայ եւ իսկոյն յանձնեցի ըստ հասցէի. ներփակ պիտի գտնէք Ազգ. Գրադարանի վարիչին թուղթը, որով շնորհակալութիւն կ'յայտնէ Ձեզ՝ ուղարկուածներուն համար: Գրադարանի տեսուչը յայտնեց որ յոյժ փափաղելի է ունենալ զոնէ մէկ օրինակ Միտրանութեանդ բոլոր նոր հրատարակութիւններէն: Եթէ կ'փափաղէք՝ բոլոր Ձեր ուղարկելիքները կըրնաք ուղարկել իմ հասցէով, ես կ'իստատանամ զրգերը աչքէ անցունելէ յետոյ, անպատճառ զբախտել կամ զոնէ մի քանի տողով ծանօթացնել նորքի կամ վերելքի մէջ, որոնք մեր ներկայ լաւագոյն ամսաթերթերն են, ճիշտ եւ բովանդակալից: Կցաւիմ սակայն աւելցնել որ Բաղմովէպի առաքումը յունվարէն սողին չանցաւ. տեսած չենք ուրեմն ոչ փետր. եւ ոչ յաջորդ թիւերը, որչափ որ հրատարակուած են: Աւելի լաւ չէ՞ արդեօք որ կապուցները ուշ ուշ խրկէք, 2-3 ամիսը մէկ, բայց անպատճառ ապահովեալ, որպէսզի անկորուստ հասնի մեզ: Չմոռցուի նաեւ հասցէին վրայ գրել Via Moscou, որովհետեւ Via Batoum ճանապարհը վստահելի չի համարուիր:

Բազուից Պարս. աշխատութեանս արտատպութեան ծախսը համաձայն եմ վճարել, ուստի խնդրեմ իմ կողմէ խօսեցէք ուր որ անկէ եւ յայտնեցէք թէ մի միայն 50 օրինակ արտատպութեան համար ի՞նչ պիտի վճարեմ, միջակ (ոչ ընտիր) թուղթի վրայ: Յայտնեցէք ինձ զուժարը, եւ այդ զուժարը նախապէս ուղարկելու ձեւ ալ որոշեցէք: Գուցէ կուզէիք հոս Ձեր հաշուին զնութներ ընել կամ որեւէ մէկուն յանձնել եւ կամ ինչ ձեւով որ կուզէք: 50 օրինակ արտատպութիւնը խնդրեմ պահել Ձեր քով եւ վաճառել իմ հաշուիս. եթէ վաճառումէն բան մը զոյանայ, զուժարը կ'զրէք իրրեւ իմ պահանջը, թերեւս ապագային ուրիշ նմանօրինակ արտատպութեան մը վրայ ծախսելու համար:

Այսօր կուղարկեմ նաեւ նոր բառերէն ծրար մը, եթէ կուզէք այդքանով վերջ տուէք. իսկ եթէ Ձեր համբերութիւնը (նաեւ ընթերցողաց) բոլորովին սպառած չէ, կրնամ ուղարկել նաեւ երկրորդ

ծրար մը՝ այսօրուան զրկածէս բաւական պակաս, որով բոլորովին կ'լերջանայ աշխատութիւնս: Բայց ամէն պարագայի, կ'իմեմք որ իրրեւ վերջարան թողուք ինձ գրել զլուխ մըն ալ, ուր պիտի ընեմ զանազան ուղղութիւններ եւ պիտի պատասխանեմ Հ. Վարդանեանի քննադատութեանց եւ սխալներուն (հրատ. Հանդէսի մէջ): Այս առթիւ կ'իմեմք որ սկսեալ Տրդ. մամուլէն (էջ 113) արտատպութեան օրինակ մը միայն ուղարկէք՝ ինչ որ կայ արտատպեալ: Դիմեցի նաեւ խմբագրութեանց՝ Ձեզի թերթ խրկելու խնդրին մասին. «Գիւղատնտ. կեանք» թերթի խմբագրութիւնը բոլոր թուերէն մէյ մէկ հատ անգամ մը խրկեր է, եւ որովհետեւ կորսուեր են ճամբան, նորէն մէյ մէկ հատ խրկեր է: Միւս բոլոր խմբագրութիւնները ամփոփուած են մէկ չէնքի մէջ եւ բոլորին խմբագրապետն է Եղիա Չուբարեանը. ուրեմն այս միւսնոյն անձը պիտի գրէ Ձեզ 5-6 տեսակ օրաթերթ եւ ամսական պիտի ստանայ 5-6 հատ միւսնոյն թիւ Բաղմովէպէն: Ի՞նչ ընէ. մէկ հատը բաւական է, թէեւ ներկայ ողւոյն համաձայն այն մէկ հատն ալ շատ է, որովհետեւ կրօնական, բանասիրական եւ հին ձեւի գրական յօդուածներ հիմայ հոս չեն կարդացուիր: Ահա այս պատճառով Ձեզի համար թերթ ստանալ շատ դժուար է: Եղիա Չուբարեանը խոստացաւ ուղարկել երեք տեսակ թերթ, միմիայն այն պատճառով, որ թերթերը Վենետիկի գրադարանին մէջ աւելի լաւ կրնան պահուիլ. ուստի այսուհետեւ ամէն ամիս գուր ինձ խրկեցէք 6 օր. Բաղմովէպ, անշուշտ ապահովեալ, ես կը բաժնեմ այսպէս. 3 օր. խմբագրութեանց ժողովին, մէկ Համալսարան, մէկ Հանրային գրադարան, մէկ ինձ:

Գալով առանձին հրատարակութեանց, որոնք ալ բոլորը կեղծոնացած են Պետհրատ կողմէ հաստատութեան մէջ, ոչ մէկ մասնաւոր անձ իրեն համար զիրք չի հրատարակիր. ուստի եթէ կուզէք մասնաւոր զրգեր ալ ունենալ, խորհուրդ կուտամ զիմեւ Պետհրատին (Երեւան, Պետհրատի վարչութիւն) եւ խնդրել որ իրենց զըրքերը խրկեն Ձեզ՝ փոխանակութեան սկզբունքով:

Համալսարանի համար կարծեմ անգամ մը գրած էի: Համալսարանը ունի 5 բաժին (բժշկական, գրական-պատմական, տեխնիքական, իրաւաբանական, գիւղատնտեսական). ուսանողաց համազուժարն է 1000, ուսուցիչք 61. այս տարի բոլորեցինք եռամեակը, եւ 1925 թուի մայիսին գուրս պիտի դան առաջին խումբ չըջանաւորաները, բոլոր բաժիններէն, բացի բժշկականէն՝ որ հնգամեայ է: Բոլոր դասախօսութիւնք հայերէն են. դասախօսները իրենց դասախօսութիւնները գրի կ'առնեն եւ վիճակագրութեամբ կ'ապուրի առանձին զրգերով. տպուած է 1-2 տասնեակ այդպիսի զրգեր: Գրական-պատմ.-լեզուաբանական բաժինը ունի 120 ուսանող. այստեղ կ'դասախօսեն բացի ինձմէ՝ Արեւիկան, Մանանդեան, Խաչատրեան, Ղափանցեան, Տիգրանեան, Ասատուրեան, Աւգարեան, Տէր-Ներսէսեան, Քալանթար, Յովհաննիսեան Աշոտ, Չարեան, Տէրտէրեան, Սոսնիկեան, Մելիք-Օհանջանեան, Մէյնար: Ասոնց դասախօսած առարկաներն են՝

Հայերէն գրաբար, աշխարհաբար, ռուսերէն, Ֆրանս. դերմ. անդլ. յունարէն, լատիներէն, վրացերէն, պարսկերէն, ընդհ. պատմ.

մութիւն, Հայոց պատմ. արեւելքի պատմութիւն, Հնագիտութիւն, Հայոց հին դրակ., Հայոց նոր դրակ., ընդհ. դրականութեան պատմ. Հայոց լեզուի տեսութիւն, իրաւունքի տեսութիւն, քաղաքատնտեսութիւն, տնտեսական կենցաղի պատմութիւն, Համեմատական քերականութիւն, պատմութիւն Հայոց լեզուի եւ բարբառագիտութիւն, Հայ ժողովրդական վէպ:

Հայոց լեզուի դասընթացքն է՝
 զբարբար - Ղափանցեան.
 աշխարհաբար - Խաչատրեան.
 Հայոց լեզուի տեսութիւն - Արեղեան.

ներածութիւն Համեմատ. լեզուաբանութեան Բ. տարի
 լեզուների դասակարգութիւնը Բ. տարի
 ձայնարանութիւն Բ. տարի
 ձեւարանութիւն Գ. տարի
 չարահիւսութիւն Գ. տարի.
 իմաստաբանութիւն Գ. տարի
 պատմ. Հայոց լեզուի Գ. տարի
 բարբառագիտութիւն Գ. տարի

Աճառեան

Կվերջացնեմ նամակս նամակագրողներով. Հայաստանի մէջ այս քանի մը տարուան ընթացքին 400 տեսակ մարկա տպուած է. ես եկայ այն ժամանակ երբ զուտ հայկականները վերջացած եւ կողմնակապները տարածուած էին. հիմայ ալ ասոնք վերջացած եւ դըրուած են ուսանականները: Գտայ հոս պատանի մը՝ մեր Համալսարանի դասախօսներէն պ. Գ. Ասատուրի որդին, որ մօլի հաւաքող մ'է նամակագրողներու, ինքը յանձնեց ինձ խումբ մը նամակագրողներ եւ կը խնդրէ փոխանակել իտալական հին մարկաներով: Ձեր նամակներուն մէջ կընաք ներփակել զանոնք, բայց անպատճառ ապահովեալ՝ որպէսզի չկորսուին:

Գրական կեանքը բաւական բեղմնաւոր է հոս. ունինք երկու մեծ ամսագիր, Վերելք եւ Նորք. օրաթերթեր շատ կան, ինչպէս Մաճկալ, Ալանդարդ, Բանուր, Խորհրդ. Հայաստան եւ ուրիշներ: Բոլորն ալ ամփոփուած են մէկ վարչութեան մէջ. հրատարակողը զրեթէ պետութիւնն է. յօդուածագիրները կվարձատրուին չափանշուած գիներով. օրինակ՝ Վերելքի մէջ ես մէկ էջ մատենախօսական զրած էի (Բաղմովէտի մէկ երեսին մեծութեամբ), իբր վարձ ստացայ 10 ուրբի ուսական! որ 20 ոսկի Փրանքէն աւելի կ'արժէ. առաջները Արարատէն կստանայի երեսին 2-3 ուրբի, իսկ Աղգաղբա-կան Հանդէսէն 1 ուրբի 1 երեսին: Ներկայ գները շատ բարձր են, ուրեմն, համեմատութեամբ նախորդներուն, թէեւ կեանքը քիչ չափով միայն սուղցած է: Յաւայի է միայն որ ուղղադրութեան ներկայ դրութիւնը մեր ձեռքերը կկապէ, թէ ոչ՝ կարելի էր իմ ահագին թուով աշխատութիւններէս զանազան մասեր հրատարակել անոնց մէջ մաս մաս եւ ահագին դրամ չահիլ: Ստիպուած կապուած պիտի մնանք Վենետիկի եւ Վիեննայի վանքերուն. Ամերիկան դժբախտաբար շատ հեռու է. բայց մտադիր եմ հոն ալ գիմում ընել եւ սկսել

հրատարակութեան, թերեւս Կոնստանտինոպոլի մէջ: Չգիտեմ միայն թէ Կոն-ստանտինոպոլի մէջ յօդուածագիրները:

Բաղմովէտէն ստացայ 2 հատ Յունվար, 1 հատ Փետրվար, (Մարտ չկայ), 2 Ապրիլ. ճամբան կերեւայ թէ կկորսուի. ուստի ասիէ յետոյ ինչքան օրինակ որ մէջը ըլլայ՝ վրան հայերէն գրեցէք, որ առաջուց հասկնամ եւ փոստէն պահանջեմ:

Ձերդ յարգանքով
 Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

3

Երեւան, 23 Հոկտ. 1924

Գերապատիւ Հայր խմբագիր

Բաղմովէտները շատ անկանոն կը ստանանք. կպակսին մարտ ամսվան թուերը, նոյնպէս յուլիս, օգոստ. սեպտ. հոկտ. միւսները ստացած եմ եւ յանձնած եմ տէրերուն: Ես արդէն խօսած եմ խմբագրատեղին եւ նա իսկոյն կարգադրեց զրկել ձեզ երեք թերթ, Խորհրդ. Հայաստան, Նոր աղօս եւ Բանուր: Բացի ասոնցմէ քաղաքս էր ժամանած Ալեքսանդրապոլի Բանուր թերթի խմբագիրը. իրեն տուի Բաղմովէտի իմ օրինակներէն մէկ երկուքը եւ խնդրեցի որ ձեզի ուղարկէ իր թերթը. խոստացաւ: Չգիտեմ թէ յիշեալ չորս թերթերը կանոնաւորապէս կստանա՞ք:

Բաղմովի Պարս. աշխատութիւնս որովհետեւ մերժած էք տըպել, կխնդրեմ առ այժմ պահել հոգ, մինչեւ որ նոր կարգադրու-թիւն մը ընենք:

Ներփակ պիտի գտնէք Մաղիստրոսի նոր բառերու պակաս թերթը, էջ 7, ինչպէս եւ ձեր զրկած երկու էջերը 8 եւ 9: Կը խնդրեմ որ եթէ ամբողջը աւարտի, արտատպեալ երկու հատորը 1 օրինակ միա-սին կաղմած զրկէք ինձի: Գրքիս մնացեալ մասը թերեւս իբրեւ եր-րորդ հատոր ուղարկեմ Վիեննայի Հանդէսին, ընդ ամէնը 50 էջի չափ բան մը մնացած է, զոր չուղեցիք տպել: Ղրկեցի նոյնպէս 1-2 էջ անհրաժեշտ վերջաբանը: Քանի որ այժմէն ցոյց տուած էիք թէ մը-տադիր չէք տպելու մնացեալ մասերը, ուստի ասով կվերջացնենք:

Հանրային Գրադարանին նուէր ուղարկելիք զրքերուն համար պաշտօնապէս զիմեցի կառավարութեան, պատասխանը ձեզի կհա-ղորդուի: Բայց որովհետեւ Վենետիկ տպուած գործերու մեծագոյն մասը կրկնակի օրինակներով ունին, ուստի լաւ էր որ ձեզ զրկուէր իրենց չուենցած զրքերու ցուցակը, ինչպէս որ պիտի ըսեմ իրենց: Ես ամբողջ գրադարանի զրքերը ծայրէն սկսած եմ նայիլ, կէսը ար-դէն վերջացուցի. պակասներու մէջ ամենակարեւոր կնկատեմ.

1. Ճառք Ս. Աթանաս հայրապետի.
2. Եւաղր Պոնտացի.
3. Պատմ. վարուց մեծին Աղեքսանդրի.
4. Ոսկերերանի մեկն. Եսայեայ.

5. Նանայ Ասորի.

6. Վարդ Ս. Գեորգյայ Զորավարի.

Առանձնապէս շնորհակալ պիտի ըլլայինք բոլորս եթէ այս զըր-
բերը առ այժմ նուէր զրկէիք ամբողջը կամ նոյն իսկ մաս մաս Բաղ-
մատէպներու ծրարին մէջ:

Ստացայ Հ. Հացունիի Գաստարարականութիւնը եւ յանձնեցի ան-
ձամբ զրազարանի վարչութեան. շնորհակալ եղան: Շնորհակալ եմ
նաեւ ես, որ առիթ ունեցայ կարդալու զիրքը, ինչպէս կարդացեր էի
նաեւ ճաշերը: Միւս զործերը տեսած չեմ, բայց այս երկուքը բա-
ւական են ըսելու թէ Հ. Հացունի զխտութեան նոր ճիւղ մը կրանայ,
այն է Հայ քաղաքակրթութեան պատմութիւնը, նիւթ մը՝ որ բա-
լորովին անմշակ է եւ ինքն է միայն որ զայն լիովին մշակած է: Կոս-
վենք իր մտքի սրութիւնը, անձանձրոյթ աշխատասիրութիւնը եւ ե-
ռանդն ու ոգեւորութիւնը: Վենետիկի Միարանութիւնը, կամ առ-
հասարակ ըսենք Միւթարեան Միարանութիւնը անսովոր քայլ մը
աւելցուց իր զխտական զործունէութեան մէջ:

Տեղս հասած է Վիեննայի Միւթ. Հ. Ալինեան, որ Վենետիկ
ալ այցելած է եղեր ձեռագրաց վրայ աշխատելու համար: Հոս,
հինգ հազար ձեռագիր լայնօրէն լիովին եւ ամբողջապէս իր տրա-
մագրութեան տակ զրուեցաւ. ամբողջ օրը կաշխատի եւ մտադիր է
2 տարի մնալու հոս: Այնքան առատ է նիւթը: Շատ նոր բաներ գտեր
է. անձանօթ հեղինակներ, օտար կորսուած մատենագիրներու թարգ-
մանութիւններ, եւն:

Հ. Ալինեանը խօսեցաւ նաեւ ձեր մասին. իր գովասանքը շատ
ու շատ էր, իրրեւ աղնիւ, եռանդուն, ժրջան եւ բանիմաց միարան
մը ներկայացուց ձեզ, որմէ անշուշտ շատ ակնկալելիքներ ունինք
ապագային: Կմաղթեմ ոյժ եւ կարողութիւն:

Հոս հիմնուեցաւ Հայկական Ինստիտուտ մը, որ ունի 3 ճիւղ.
Գրական-Պատմական, Գիտական եւ Գեղարուեստական. ամէն մէկը
ունի 10 հիմնադիր անդամ, ընտրուած Համալսարանի պրոֆեսորնե-
րէն եւ զրոյի աչքառու անձերէ: Ինստիտուտը պիտի ունենայ իր տա-
րեկան հրատարակութիւնները, ինչպէս օր. Փարիզի Լեզուաբանա-
կան ընկերութիւնը կամ Պետերբուրգի Գիտական Ակադեմիան: Մտա-
դիր են տարեկան երկու հաստ հատոր հրատարակել. արդէն մեր կա-
ռավարութիւնը նշանակած է 12.000 ռուբլի նպաստ իր կողմէ:

Յարգալից բարեկեցութիւն

Զերդ

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Յ. Գ.

Արեւելեանի Զեկուցումը կստանաք կառավարութեան կողմէ: Շնոր-
հակալ պիտի ըլլամ եթէ Ասլանբէգի բարբառս ալ մէկ օր. կաղմած
զրկէք ինձ: Բոլոր զրբերս կորսուած են եւ նոյն իսկ իմ զործերս
չունիմ:

4

Երեւան, 5 Մարտ 1925

Գերապատիւ Հայր խմբագրապետ
Բաղմատէպ աղօղուտ հանդիսի

Ստացայ ձեր կրկին գրութիւններն եւ անմիջապէս դիմեցի
Լուսժողովոմ (այսինքն Հանրային կրթութեան նախարարութեան)
ընկ. Մոսկովեանին յայտնելու ձեր բողոքը: Պատասխանեց որ ուղղա-
գրութիւնը պատճառ չի կրնար ըլլալ, քանի որ արտասահմանէն չատ
ու չատ հայերէն զրբեր ու թերթեր՝ որոնք հին ուղղագրութեամբ
են՝ ազատ մուտք ունին Հայաստան: Խոստացաւ դիմել Մոսկուա եւ
հրամայել որ ձեր թերթին վրայ զրուած արդելքը վերցուի, քանի որ
Բաղմատէպի խմբագրութիւնը եւ ամբողջ Վենետիկեան Միարանութիւ-
նը զէպի Խորհրդային Հայաստանը բացի բարեկամական զգացում-
ներէ եւ սէրէ ուրիշ սրեւէ զգացմունք չունի: Յոյս ունիմ որ արդէն
խնդիրը կարգադրուած կըլլայ:

Հիմայ ես պիտի տամ ձեզի նոր հասցէ մը, որպէսզի ամէն
թիւրիմացութենէ զերծ մնաք: Քանի որ ձեր զրկած 6 օրինակ թեր-
թերէն երեքը կյանձնեմ ուղղակի խմբագրութեանց ժողովին, ուստի
այսուհետեւ փոխանակ իմ անունովս եւ համալսարանի հասցէով զըր-
կելու, զրկեցէք Խորհրդային Հայաստանի խմբագրութեան առանց
անունի, եւ Via Batoum, այսպէս:

Rédaction Khorhrtayin Haïastan

Erivan (Arménie)

Ես որովհետեւ շատ յաճախ կը մտնեմ խմբագրատուն, հոնկէ
կստանամ ծրարը եւ նախկին ձեւով կը բաժնեմ. արդէն իրենց խօսած
եմ եւ արդէն այս միջոցը իրենք առաջարկեցին ինձ, որովհետեւ Խոր-
հրդային Հայաստանի խմբագրութիւնը իրրեւ պետական հաստա-
տութիւն՝ ամէն կարգի ու տեսակի զրաքննութենէ զերծ ու ազատ է:

Ձեր հրատարակութիւններէն մէյմէկ օրինակ ձեր ուղարկելու
ձեր խոստումը պաշտօնական գրութեամբ առաջարկեցի մեր պետա-
կան կառավարութեան, որ ընդառաջելով Հանրային գրադարանի
փափաքին, այժմէն նշանակեց 200 օսկի ռուբլի իրրեւ ճանապարհա-
ծախս, քիչ ժամանակէն այդ գումարը պիտի զրկուի ձեզ, հանդերձ
ցուցակով մը՝ թէ ինչ ու ինչ զրբեր կտակսին հոս: Միեւնոյնը պի-
տի ընէ նաեւ մեր Պետական համալսարանը: Յուսով եմ որ վերջին
տարիներու ձեր բոլոր հրատարակութիւնները կըրկէք. թանկագին
զրբերը (ինչպէս Հայկազեան, Այրարատ, Սիսուան եւն.) արդէն ու-
նինք, զրկելու պէտք չկայ:

Նամակիս հետ պիտի ստանաք եւ ուրիշ կապոյց մը, որ է 50
փոքր էջ նոր բառեր, ասով ամէն բան կը վերջանայ. նախ այս ծրարը
կտպէք եւ յետոյ վերջարանը, որ արդէն ստացած էք անշուշտ: Նոր
ուղարկած կապոյցիս վերջերը Նփրեմի «քոյ» բառին վրայ քննութիւն
մը ըրած եմ. — իմ 30 տարուան զրական բոլոր զործերուս մէջ եթէ

կայ բան մը՝ որով որ մը պիտի պարծենամ եւ ուրախանամ, այդ բառին վրայ դրածս եւ անկէ հանած կղրակացութիւնս է: Այսքան չնչին բանէ մը այսքան մեծ կղրակացութիւն հանել՝ ինձ համար ալ անսպասելի եղաւ: Կիսնդրեմ որ հոն եղած թուանշաններուն վրայ առանձին ուշադրութիւն դարձնէք, որպէսզի տպագրական վրիպակ չսպրդի եւ ըսածս անհասկնալի մնայ: Թէեւ տոմարական խրթին հաշիւներ են եւ շատ մարդ չպիտի հասկնայ, բայց կան քիչեր եւ այդ քիչերը աւելի արժէն քան շատերը:

Թախանձազին կիսնդրեմ որ արտատպութեանս 161րդ էջէն սկսեալ ինչ որ կայ տպուած նաեւ այժմ, անմիջապէս ուղարկէք ինձ Բաղմովէսի համարներուն հետ՝ վերը յիշած հասցէովս (առանց առնելի):

Հոս կատարուած մեծագոյն նորութիւնը Ակադեմիայի հաստատութիւնն է. Ակադեմիան ունի 3 բաժին, գիտական (բժշկական, մաթեմատիկական եւն.), պատմական (պատմութիւն, լեզուաբանութիւն, հասարակագիտութիւն) եւ գեղարուեստական (նկարչութիւն, ճարտարապետութիւն): Արդէն ընտրուած են անդամները, զիտականն ունի 12 անդամ, պատմականը 18, գեղարուեստականը 10: Կանոնադրութիւնը պատրաստ եւ հաստատուած է: Առաջին բացման հանդիսաւոր նիստը պիտի ըլլայ Ապրիլին: Այսուհետեւ արդէն ընտրուած անդամները պիտի ընտրեն աշխարհիս չորս կողմէն նորանոր անդամներ (պատուոյ անդամներ եւ թղթակից անդամներ), իրենց կողմը լրացնելու կամ հաշակաւոր անձանց պատիւ տալու համար: Ես մտադիր եմ պատուոյ անդամ առաջարկել պատմական բաժնի մէջ բոլոր հայ եւ օտար հայագէտները, նոյնպէս Վենետիկի եւ Վիեննայի Միաբանութեանց նշանաւոր գործիչները: Սպասենք Ապրիլին:

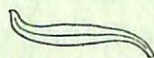
Յարգանաց բարեւներով

Ձերդ

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Յ. Գ.

Արեղեանը նոր գիրք մը գրեց, 200 էջ, իր ուղղադրութեան համար, տպուելու վրայ է, անմիջապէս կուղարկեմ ձեզ:

ԵՐԵՎԱՆԵՐՈՒ ԿԸԶԵՆ

ԵՐԵՎԱՆԵՐ... Է...

Ամէն երեկոյ պարսպին վրայ
Սիրտս կը դնեմ.
Սիրտս ծիրանի արեւ կը դառնայ,
Աչքերուս դէմ.
Երկինքն է անհուն,
Լընակն՝ ոսկեգոյն.
Երեկոյ է...:

Տոժերու փաղափն, հրակայ նուաճար,
Ծովէն դուրս կ'ելլէ.
Մարմինը ներակ, մարմինը մարմար
Արդէն հըրաշք է.
Իր գլխուն վրայ
Արփին կ'երերայ.
Երեկոյ է...:

Լընակն ոսկեղէն ցորենի արտ է,
Հովէն տարուբեր.
Քաղեմ ձեռքերովս, բայց լոյծ ալիք է.
Երազ անըստուեր,
Երազ է չորս դին,
Ցովքն համբոյր ցոլին.
Երեկոյ է...:

Լուռ երեկոյ է, առանց սահմանի
Լընին մէջ արփին
Կոյսի մը նըման հանդարտ կը հանգչի,
Սփռած ծիրանին.
Ծիրանին կարմիր
Եզերքն ոսկեծիր.
Երեկոյ է...:

Հոգիս ամէ ամի լուռ կը թափառի,
Աչքերս նաւակ.
Ա՛յս, աննիւթական կարապ ըլլայի,
Ջրանոյշ ներմակ.
Ծովեր անցնէի,
Դէմն արեւմուտի
Նոր աստղ ըլլայի.
Երեկոյ է...: